

หลักพุทธธรรมและธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจ
เพื่อชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย*
Principles of Buddhism and Good Governance in Becoming a
Community Enterprise Entrepreneur in Pong Noi Subdistrict,
Doi Luang District, Chiang Rai

ชาญชัย ฤทธิร่วม และโกมินทร์ วังอ่อน
Chanchai Rittiruum and Gomin Wang-on
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wi_chan_cru@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีอำนาจทำการแทน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธธรรมในการนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านมูทิตา กรุณา เมตตา และอุเบกขา ส่วนหลักธรรมาภิบาล 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส ในการเป็นผู้ประกอบการ

*ได้รับบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2567; ตอรับตีพิมพ์: 24 เมษายน 2567
Received: February 8, 2024; Revised: February 22, 2024; Accepted: April 24, 2024

การวิสาทกิจเพื่อชุมชน จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการงานและบริหารคนในกิจการ มีหลักพุทธธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองด้วยความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับสมาชิก และการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาทกิจเพื่อชุมชน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง 0.67 ถึง 0.77 สัมพันธ์สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตัวแปรพรหมวิหาร 4 (FSM) มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน (SE) มากที่สุด โดยค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 รองลงมาคือ ธรรมาภิบาล 6 (GG) มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน (SE) มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.67 ทำให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยอาศัยหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนเติบโต มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; หลักธรรมาภิบาล; วิสาทกิจเพื่อชุมชน

Abstract

The purpose of this research is to; 1) study and analyze Buddhist principles leading to community enterprise entrepreneurs and 2) to study the relationship between Buddhist principles and being a community enterprise in Pong Noi Subdistrict, Doi Luang District, Chiang Rai Province. This study is a mix-method research. The 98 samples include Authorized representatives, community enterprise members, directors of occupational class, entrepreneurs, and entrepreneur representatives. The research instruments used in the research include: structured interviews, in-depth interviews, and questionnaires with a reliability of 0.89. Statistics used in the research include percentages, means, standard deviations, multiple regression analysis, and data were analyzed using descriptive methods.

The results of the research found that:

1. Buddhist principles leading to community enterprise entrepreneurs were found to have the 4 Brahmavihara principles overall at a high level. ($\bar{x} = 4.22$) When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean value was Mudita, Karuna, Metta, and Equanimity. Good governance principles 6 are overall at a high level. ($\bar{x} = 4.15$). When considering each area, it was found that the areas with the highest average values were the principle of value for money, the principle of participation, the principle of responsibility, the rule of law, the principle of morality, and the principle of transparency.

To be a community enterprise entrepreneur, one must have leadership, manage work and people in the business, have Buddhist principles to adhere to and apply in governing with fairness, Build morale in working for members, and enhance work efficiency.

2. The relationship between Buddhist principles and being a community enterprise entrepreneur was found to be between 0.67 and 0.77, consistent with empirical data, with statistical significance at the 0.01 level. The variable of Brahmvihara 4 (FSM) has the highest relationship with community entrepreneurship (SE), with a correlation value of 0.77, followed by good governance 6 (GG) which has the highest relationship with entrepreneurship for the community (SE) has a correlation value of 0.67. Entrepreneurs see the importance of participating in social activities based on Buddhist principles in order to build the community economy, including promoting the community to grow strong and sustainable.

Keywords: Principles of Buddhism; Good Governance; Social Enterprise Entrepreneur

1. บทนำ

การกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เท่าเทียมของประเทศไทยก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ทั้งในส่วนของความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างคนจนและคนรวยในระดับสูง ซึ่งมีสาเหตุจากรูปแบบการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่ทั่วถึง อีกทั้งยังพบความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ความเหลื่อมล้ำในการดำเนินธุรกิจ จากการเจริญเติบโตและกระจุกตัวทางเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) กิจกรรมรายใหญ่ของไทยที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ เช่น พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นต้น จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นหรือเศรษฐกิจฐานรากพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศได้ไม่เท่าที่ควร ด้วยปัญหาความเหลื่อมล้ำและปัญหาเชิงพื้นที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่เข้ามาแก้ปัญหาตั้งแต่ฐานราก เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2565) และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การที่จะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้จำเป็นต้องมีผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีและเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินธุรกิจอย่างมีเป้าหมาย และมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชน

การบริหารองค์กรหรือกิจการในสังคมยุคปัจจุบันที่อยู่ในยุคข้อมูลสารสนเทศ กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีต่างๆ มีอิทธิพลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลายด้านในองค์กร ส่งผลให้ทุกองค์การ

ต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อความคงอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (มาลินี สวยคำข้าว, 2565) การเป็นผู้นำหรือผู้บริหารเป็นกันได้ไม่ยากนัก แต่การที่จะรักษาภาวะการเป็นผู้นำ ผู้บริหาร ให้เจริญรุ่งเรืองก่อคุณประโยชน์แก่กิจการหรือสังคมส่วนรวมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการจูงใจ ให้คนเกิดความต้องการร่วมงานด้วย และปฏิบัติตามคำสั่ง (พระมหาสหัส จิตสาโร, 2561) ในการบริหารงานของผู้บริหารนอกจากจะมีภาวะผู้นำ ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแล้ว สิ่งที่จะเสริมสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ ครองใจผู้ปฏิบัติงาน บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพอีกอย่างหนึ่งคือ ควรมีหลักธรรมและธรรมาภิบาลเป็นหลักยึดเหนี่ยวและแนวทางในการบริหารจัดการต่างๆ เป็นเข็มทิศนำทางในการบริหารงาน ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ

พรหมวิหาร 4 หรือ พรหมวิหารธรรม หนึ่งในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนที่เรียบง่าย สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อยุ่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้ อีกทั้งยังถือเป็นธรรมะที่ผู้นำควรยึดถือปฏิบัติสำหรับการบริหารองค์กร ซึ่งจะสามารถสร้างความสุขในสังคมการทำงานได้มากยิ่งขึ้น (ไพบูลย์ออนไลน์, 2564) พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารที่จะนำมาเป็นแนวทางในการครองคน โดยหลักสำคัญของการบริหารนอกเหนือจากการบริหารงานแล้วนั้น การบริหารคนถือว่เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าการบริหารงาน (นวิรัตน์ ไวยมัญญ และพรพิพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, 2560, หน้า 105-113) และธรรมาภิบาล เป็นแนวทางหรือหลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน (ศราววุฒิ ดาวกรงแก้ว และคณะ, 2564, หน้า 147-159) ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยการนำพรหมวิหาร 4 และธรรมาภิบาล 6 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์กรหรือกิจการ ถือว่เป็นอีกหนึ่งแนวทางหนึ่งในการนำไปสู่ความสำเร็จ อีกทั้งยังสามารถสร้างกิจการของตนเป็นกิจการที่มีคุณค่ากับสังคมส่วนรวม พัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชน สร้างฐานรากให้เศรษฐกิจของประเทศ

จากการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ประชาชนมีพื้นฐานการนำหลักพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำรงตนในวิถีชีวิต และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร มีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาหลายด้าน เช่น ด้านอาหาร ด้านการเกษตร เป็นต้น มีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 19 แห่ง กลุ่มอาชีพ 10 กลุ่ม (องค์การบริหารส่วนตำบลปงน้อย, 2566 และกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2566) ในส่วนของการดำเนินงาน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวกับการแปรรูปทางการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและสมาชิกในกลุ่ม

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์หลักธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการนำไปสู่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักธรรมและหลักธรรมาภิบาลในผู้ประกอบการอื่น และใช้เป็นแนวทางในการสร้างผู้ประกอบการเพื่อชุมชน บริหารกิจการด้วยความรู้คู่กับคุณธรรม กระจายผลประโยชน์ให้กับชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำไปสู่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้กำหนดเองและการยึดตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยหรือลักษณะของการวิจัยเป็นหลัก ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ เป็นการสุ่มจากตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัยเรื่องนี้โดยตรง และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในขอบเขตในพื้นที่ของงานวิจัย เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความสำคัญที่สามารถที่จะให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้วิจัยได้ (กัสม่า กาซ็อน, 2566) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 15 รูป นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้มีอำนาจทำการแทนหรือตัวแทนของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 30 รูป/คน และประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ด้านกลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 21 กลุ่ม (องค์การบริหารส่วนตำบลปงน้อย, 2566) ประกอบด้วย ผู้มีอำนาจทำการแทน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้ประกอบการ รวม 130 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีอำนาจทำการแทน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการ ตัวแทนผู้ประกอบการ โดยการคำนวณจากสูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ ซึ่งได้จำนวน 98 คน ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจึงเก็บข้อมูล 100 คน

เครื่องมือการวิจัยและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์สร้างจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา ในการตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปขอให้ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อวิจัย ได้ตรวจสอบความสอดคล้อง (Item of Objective Congruence: IOC) ว่ามีความเหมาะสมกับเนื้อหาความชัดเจนของประเด็นสัมภาษณ์ การจัดเรียงลำดับความสำคัญสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่สามารถนำไปสัมภาษณ์ได้จริง เมื่อผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่านได้ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อจัดเก็บข้อมูลวิจัยประกอบการวิเคราะห์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

2. เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามชนิดกึ่งมีโครงสร้าง ประเด็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม และจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระดับ 5 ชั้น โดยแบบออกเป็น 3 ส่วน ในการตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และนำคะแนนมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.50 ขึ้นไป (กัสม่า กาซ็อน, 2566) ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคคลที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาคุณภาพ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) โดยพิจารณาจากค่าความเชื่อมั่น ที่ไม่น้อยกว่า 0.70 ซึ่งผลที่ได้รับคือ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับจากการนำไปทดลองใช้ (Try Out) มากกว่า 0.892

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้คำถามเหมือนกันทุกคน สร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดต่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ในการตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

ปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ห้าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์หาค่าความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำไปสู่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน ในตำบลปงน้อย อำเภอตอสูง จังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ สามารถสรุปได้ว่าการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน จำเป็นต้องมีความเป็นผู้มีผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการงานและบริหารคนในกิจการ มีหลักพุทธธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจและนำมาประยุกต์ใช้ ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาหรือสมาชิกด้วยความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำงานอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ในการบริหารกิจการผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมมาช่วยในการบริหารงานและบริหารคน โดยมุ่งเน้นดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับค่านิยมและหลักความเป็นธรรมทางทั้งศีลธรรมและสังคม หากการบริหารกิจการมีพื้นฐานทางธรรม มักทำให้ธุรกิจมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและทำให้ธุรกิจมีผลกระทบที่ดีต่อสังคมโดยรวม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคมและการควบคุมองค์กร ที่ดี เพื่อให้ได้รับผลกระทบที่ยั่งยืนและบำรุงรักษาความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการงานและบริหารคนในกิจการได้ ได้แก่

1.1 พรหมวิหาร 4 หรือ พรหมวิหารธรรม ประกอบด้วย (1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่น ผู้ประกอบการควรเอาใจใส่ ดูแล สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือสมาชิกตามความเหมาะสม เมื่อสมาชิกไม่ขัดสนจะทำให้เกิดความสุขในการทำงาน ส่งผลให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมที่สนับสนุนสังคม เพื่อสร้างประโยชน์และคืนกำไรสู่สังคม ชุมชน รวมทั้งสร้างความไว้วางใจและสร้างฐานลูกค้าภายในชุมชน (2) กรุณา ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ดูแลเอาใจใส่ในทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในกิจการ ช่วยกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันกับสมาชิก โดยไม่ปล่อยให้สมาชิกประสบปัญหาเพียงลำพัง ไม่ซ้ำเติมเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เมื่อสมาชิกมีปัญหาส่วนตัวควรให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม อีกทั้งร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตามความสามารถของตนเอง เพื่อช่วยสร้างสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริมการพัฒนาารวมกันทั้งองค์กรธุรกิจและ

ชุมชน (3) มุทิตา ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความยินดียินดีงามกับสมาชิก เมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ ในหน้าที่ การงาน การเงิน หรือการดำเนินชีวิต รวมถึงมีความยินดีกับเพื่อนร่วมธุรกิจ ไม่อิจฉาในความสำเร็จของกิจการอื่น (4) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักความชัง มีความเมตตา กรุณา ให้ความช่วยเหลือกับผู้ร่วมงานหรือสมาชิกเท่าๆ กัน ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บริหารงานหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ดังนั้นผู้ประกอบการควรเอาใจใส่ ดูแล สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือสมาชิกตามความเหมาะสม ดูแลเอาใจใส่ในทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในกิจการ ช่วยกันแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับสมาชิก มีความยินดียินดีงามกับสมาชิก เมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ ทำใจเป็นกลางไม่เอนเอียงด้วยความรักความชัง ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บริหารงานหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม เมื่อผู้ประกอบการนำไปปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ผู้ประกอบการได้รับความไว้วางใจจากสังคม เป็นแรงสนับสนุนในรูปแบบฐานลูกค้าของกลุ่ม อีกทั้งสามารถผลักดันให้ชุมชนเติบโตไปพร้อมกับวิสาหกิจชุมชน ลดการพึ่งพาจากภาครัฐ

1.2 ธรรมนูญ 6 หลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ภายในองค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกรวมกันปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบ ข้อบังคับต้องมีความเป็นกลางและไม่ถืออำนาจเป็นใหญ่ 2) หลักคุณธรรม ยึดถือหลักพุทธธรรมและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภายในองค์กร เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 เป็นต้น มีคุณธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ สนับสนุนส่วนรวมและชุมชน 3) หลักความโปร่งใส มีกระบวนการจัดการองค์กรอย่างมีระบบและโปร่งใส สามารถตรวจสอบและสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย 4) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ อีกทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ เมื่อเป็นวิสาหกิจซึ่งตั้งมาจากชุมชน ควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและชุมชน คำนึงกำไรสู่ชุมชน รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ไม่โอนความผิดให้ผู้อื่นเป็นคนรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า วิสาหกิจส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน ดังนั้น ควรนึกถึงความคุ้มค่าในการนำวัตถุดิบหรือทรัพยากรมาใช้ เน้นประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ภายในองค์กร ยึดถือหลักพุทธธรรมและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภายใน มีกระบวนการจัดการองค์กรอย่างมีระบบและโปร่งใส มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและชุมชน นึกถึงความคุ้มค่าในการนำวัตถุดิบหรือทรัพยากรมาใช้ เน้นประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก เมื่อผู้ประกอบการนำไปปฏิบัติแล้ว จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีแนวทางในการปฏิบัติ มีหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ได้รับความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนในการผลิตสินค้า ขับเคลื่อน

เศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

2. หลักพุทธธรรมและหลักธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน

2.1 หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านมูทิตา ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาได้แก่ กรุณา ($\bar{x} = 4.25$) เมตตา ($\bar{x} = 4.19$) และอุเบกขา ($\bar{x} = 4.14$) ตามลำดับ

2.2 หลักธรรมาภิบาล 6 ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ หลักความคุ้มค่า ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.25$) หลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.16$) หลักนิติธรรม ($\bar{x} = 4.10$) หลักคุณธรรม ($\bar{x} = 4.01$) และหลักความโปร่งใส ($\bar{x} = 3.99$) ตามลำดับ

3. ผลความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน

3.1 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้เป็นบวก (Correlation) โดยมีขนาดความสัมพันธ์ระหว่าง 0.674 ถึง 0.773 ที่ตัวแปรต่างๆ สัมพันธ์สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตัวแปรพรหมวิหาร 4 (FSM) มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน (SE) มากที่สุด โดยค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.776 รองลงมาคือ ธรรมาภิบาล 6 (GG) มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน (SE) มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.674 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวม

ตัวแปร	FSM	GG	SE
พรหมวิหาร 4 (FSM)	1	0.760**	0.773**
ธรรมาภิบาล 6 (GG)		1	0.674**
ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)			1

3.2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรพรหมวิหาร 4 (FSM) มีค่าสัมประสิทธิ์ (b) เท่ากับ 0.617 และตัวแปรธรรมาภิบาล 6 (GG) มีค่าสัมประสิทธิ์ (b) เท่ากับ 0.205 เมื่อพิจารณาตัวแปรแต่ละตัวซึ่งมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SEb) เท่ากับ ± 0.364 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.784 มีค่าสัมประสิทธิ์การถ่วงน้ำหนัก (R^2) เท่ากับ 0.615 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยสำหรับตัวแปรที่พยากรณ์การเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน

ตัวแปร	b	β	SE _b	t	Sig
1. พรหมวิหาร 4 (FSM)	0.732	0.617	0.115	6.355	0.000**
2. ธรรมาภิบาล 6 (GG)	0.278	0.205	0.132	2.111	0.037*
SE _{est} = ±0.364 R = 0.784 R ² = 0.615 F = 77.351 Constant = 0.165					

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องหลักพุทธธรรมและธรรมาภิบาลในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชนในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการนำไปสู่ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน ในตำบลปงน้อย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า มี 2 ปัจจัย คือ พรหมวิหาร 4 ทำให้มีความเมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เช่น เอาใจใส่ ดูแล สนับสนุนให้ความช่วยเหลือพนักงานตามความเหมาะสม อีกทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมที่สนับสนุนสังคม มีความกรุณา ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เช่น ดูแลเอาใจใส่ในทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในกิจการ ช่วยกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันกับพนักงานอีกทั้งร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตามความสามารถของตนเอง มีความมูทิตา ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มีความยินดียินยอมกับพนักงาน เช่น เมื่อพนักงานประสบความสำเร็จไม่โอ้อวดในความสำเร็จของกิจการอื่น มีอุเบกขา การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรัก ความซัง ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บริหารงานหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม สอดคล้องกับอานนุรักษ์ สาแก้ว และพระครูวรธรรมวิฑูรย์ (2564, หน้า 239-249) ที่พบว่า การนำแนวคิดเรื่องหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาช่วยพัฒนาวิถีทางธุรกิจตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรธุรกิจคุณธรรม ที่เน้นการประกอบสัมมาอาชีพ แบบไม่ประมาท ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซื่อสัตย์ สุจริต และเป็นประโยชน์ ด้วยหลักธรรมสำคัญคือ อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 โภควิภาค 4 ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ และธรรมาภิบาล 6 หลักการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม เช่น มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ภายในองค์กร 2) หลักคุณธรรม เช่น ยึดถือหลักพุทธธรรมและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภายในองค์กร 3) หลักความโปร่งใส เช่น มีกระบวนการจัดการองค์กรอย่างมีระบบและโปร่งใส สามารถตรวจสอบและสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย 4) หลักการมีส่วนร่วม เช่น เปิดโอกาสให้สมาชิกหรือพนักงานได้เข้าร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม

ต่างๆ ภายในชุมชน 5) หลักสำนึกรับผิดชอบ เช่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและชุมชน คำนึงกำไรชุมชน และ 6) หลักความคุ้มค่า เช่น ใช้วัตถุดิบให้เกิดความสูญเสียให้น้อยที่สุด เน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เน้นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อสินค้า และให้ความสำคัญต่อคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก สอดคล้องกับวราวัช ตันติวรวัช, พันธศักดิ์ พลสารมัย และศรเนตร อาร์โสภาณพิเชฐ (2558, หน้า 63-78) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาให้มีคุณลักษณะธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรเน้นแนวปฏิบัติที่ดีต่อ (1) พนักงาน (2) ผู้บริโภคหรือลูกค้าและคู่ค้า และ (3) สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ล้วนสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาล 6 ประการคือ (1) หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (2) หลักคุณธรรม (3) หลักการมีส่วนร่วม (4) หลักนิติธรรม (5) หลักความคุ้มค่าและ (6) หลักความโปร่งใส

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชน มี 2 ปัจจัย คือ พรหมวิหาร 4 และธรรมาภิบาล 6 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การเป็นผู้ประกอบการเพื่อชุมชน มีจำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรพรหมวิหาร 4 (FSM) มีค่าสัมประสิทธิ์ (b) เท่ากับ 0.732 และตัวแปรธรรมาภิบาล 6 (GG) มีค่าสัมประสิทธิ์ (b) เท่ากับ 0.278 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) เท่ากับ 0.615 หรือร้อยละ 61.50 ทั้งนี้ สืบเนื่องจาก หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 ทำให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหรือกิจกรรมที่สนับสนุนสังคม เพื่อสร้างประโยชน์และค้ำกำลังสังคม ชุมชน เข้าไปร่วมเยียวยาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตามความสามารถของตนเอง เช่น นำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเข้าไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำให้ได้รับความไว้วางใจจากสังคม อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนในรูปแบบฐานลูกค้าของกลุ่ม อีกทั้งยังทำให้ผู้ประกอบการลดความอิจฉาในความสำเร็จของกิจการอื่น มีความยินดีกับเพื่อนร่วมธุรกิจ บริหารงานหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม สุจริต รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม สอดคล้องกับพระสุชาติ วรปัญญา และคณะ (2561, หน้า 1-10) องค์ธรรมในพรหมวิหาร 4 เช่น เมตตา จะทำให้การผลิตการแจก จำหน่าย และการบริโภค เป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขของสังคมในสถานการณ์ปกติ และเมื่อสังคมอยู่ในความเดือดร้อนมีปัญหาก่อขึ้น กรณาก็จะทำให้กิจกรรมสำคัญ 3 ประการ คือการผลิต การแจก จำหน่าย และการบริโภค เป็นไปเพื่อการขจัดความเดือดร้อนของสังคมเป็นต้น นอกจากนี้ องค์ธรรมในพรหมวิหาร 4 ยังทำให้กิจกรรมสำคัญทางเศรษฐกิจเหล่านั้นเกิดจากความเต็มใจของคนในสังคมไม่ใช่เกิดจากการถูกบีบบังคับด้วยกฎหมายทางสังคมจึงเป็นกิจกรรมที่สำเร็จประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าสังคมมีการกำหนดให้พรหมวิหาร 4 เป็นหลักแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจคนในสังคมก็ย่อมเต็มใจที่จะแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพราะว่องค์ธรรมในพรหมวิหาร 4 จะทำให้คนในสังคมปรารถนาที่จะเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข (เมตตา) ทนไม่ได้ต้องให้ความช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความเดือดร้อน (กรุณา) อีกทั้ง ธรรมาภิบาล 6 ยังทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงหลักความคุ้มค่าในการจัดการทรัพยากร ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่มาจากชุมชนและ

มืออย่างจำกัด ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งตระหนักถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อชุมชน เช่น เข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและชุมชน คำนึงไปสู่ชุมชน เพื่อสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมให้ชุมชนเติบโตไปกับธุรกิจ สามารถทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับจุฑามาส ชมผา และไวภูณัฐ ครองยุทธ (2566, หน้า 525-540) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจของท้องถิ่น บนพื้นฐานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ต่อเนื่อง อันเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหายากจนของคนในชุมชน และสอดคล้องกับสมยศ ปัญญามาก, พิงพร ศรีแก้ว และจิราภรณ์ คล้อยปาน (2559, หน้า 73-88) วิสาหกิจชุมชนมีฐานการเริ่มต้นและดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการมักคิดค้นขึ้นมาในแต่ละชุมชนแล้วนำพัฒนาต่อยอด เพื่อยกระดับการพึ่งตนเองและเพิ่มรายได้แก่คนในชุมชน การผลิตเพื่อกิน เพื่อใช้ หรือเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนึ่งในสังคมยุคปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า พรหมวิหาร 4 และธรรมาภิบาล 6 มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ความเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมจะทำได้สามารถสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมให้ชุมชนเติบโตไปกับธุรกิจ สามารถทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้นกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ควรสอดแทรก อบรมหลักสูตร หรือวิธีนำไปประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 และหลักธรรมาภิบาล 6 ให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบการมีหลักธรรมประจำใจและมีหลักในการบริหารงานที่ดี พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมและหลักการบริหารที่ดี สามารถช่วยพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ และสามารถสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมให้ชุมชนเติบโตไปกับธุรกิจ สามารถทำให้ธุรกิจมีความเข้มแข็งและยั่งยืน แต่การวิจัยในครั้งนี้ได้นำหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 และหลักการบริหารที่ดีธรรมาภิบาล 6 มาศึกษาเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรนำเอาหลักพุทธธรรมหรือหลักการบริหารอื่น มาวิเคราะห์และใช้ในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 และหลักการบริหารที่ดีธรรมาภิบาล 6 สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อชุมชนที่มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนที่ยั่งยืน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจที่เน้นทางท้องถิ่นและมีผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง พัฒนาชุมชนท้องถิ่นรวมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง และสร้างประสิทธิภาพสูงในท้องถิ่น ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนเติบโตกับธุรกิจ เพราะการเติบโตของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการมีวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2565). *ความเป็นมาหน้าที่ความรับผิดชอบ*. เข้าถึงได้จาก <https://smce.doae.go.th/about-us/history>
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2566). *รายชื่อวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <https://smce.doae.go.th/search>
- กัสมา กาซ้อน. (2566). *การวิจัยทางการบัญชี*. เชียงราย: คณะบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จุฑามาส ชมผา และไวภูณัฐ ครองยุทธ. (2566). วิสาหกิจชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวเม่าบ้านคำไหล อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(6), 525-540.

- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). *พรหมวิหาร 4 ธรรมะสำหรับผู้ผู้นำ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2112730>
- นวรรตน์ ไวมภู และรพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2560). วิถีครองคน: พรหมวิหาร 4 สำหรับผู้บริหารการศึกษา ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 105-113.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาสหัส จิตสาโร. (2561). *หลักธรรมสำหรับนักบริหาร*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุชาติ วรปญโญ และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาสังคมบ้านหันเทา ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 2(2), 1-10.
- มาลินี สวยคำขาว. (2565). *หลักการบริหารองค์การโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา: ครองตน ครองคน ครองงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- วรวิธ ดันติวรวงศ์, พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และศรเนตร อาร์โสมณพิเชฐ. (2558). การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. *วารสารเศรษฐศาสตร์*, 43(4), 63-78.
- ศราวดี ดาวกรแก้ว และคณะ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(40), 147-159.
- สมยศ ปัญญามาก, พิงพร ศรีแก้ว และจิราภรณ์ คล้อยปาน. (2559). วิสาหกิจชุมชนกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 1(1), 73-88.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลปงน้อย. (2566). *ข้อมูลทั่วไป/สภาพตำบล*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pongnoi.com/?page=main&id=1>
- อานรักษ์ สาแก้ว และ พระครูวรธรรมวิฑูรย์. (2564). โมเดลประสิทธิภาพเชิงพุทธวิธีในการพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยอย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(3), 239-249.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.